

راهنمای گام به گام درس پژوهی

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور: راهنمای گام به گام درس پژوهی/پدیدآور: معاونت آموزش ابتدایی.
مشخصات نشر: تهران: وزارت آموزش و پرورش، معاونت پرورشی، مؤسسه فرهنگی منادی تربیت، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ۱۲۰ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۹۰-۱۳۴-۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

پادداشت: [گروه علمی: محمد دیمه‌ور، صادق صادق‌پور، مرتضی شکوهی، عباس خسروی، سیدحسین موسوی.

موضوع: درس پژوهی

موضوع: Lesson Study -- Iran

موضوع: پروژه‌محوری در آموزش -- ایران

موضوع: Effective teaching -- Iran

موضوع: تدریس اثربخش -- ایران

موضوع: Education innovation -- Iran

موضوع: آموزش و پرورش -- ایران -- نوآوری

شناسه افزوده: گروه علمی: محمد دیمه‌ور، صادق صادق‌پور، مرتضی شکوهی، عباس خسروی، سیدحسین موسوی

شناسه افزوده: ایران. وزارت آموزش و پرورش. مؤسسه فرهنگی منادی تربیت.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۱۰۲۵/۳/۲ LB

رده‌بندی دیویی: ۳۷۱/۳۰۲۸

شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۷۷۸۲۰

تلفن سفارشات: ۰۲۱ - ۸۸۹۴۲۹۰

نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۹۴۲۹۰

تلفن فروشگاه: ۸۸۹۳۱۸۵۲ و ۸۸۹۳۱۸۵۳ - ۰۲۱

www.monadi.org

راهنمای گام به گام درس پژوهی

ناشر: مؤسسه فرهنگی منادی تربیت

پدیدآور: معاونت آموزش ابتدایی

گروه علمی: محمد دیمه‌ور / صادق صادق‌پور / مرتضی شکوهی

عباس خسروی / سیدحسین موسوی

ویراستار: بهاره پوریمینی

طرح جلد: گرافیک آوند - مسلم زیبایی

صفحه آرای: گرافیک آوند - مسلم زیبایی

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۹۰-۱۳۴-۶

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: دقت

توزیع: تهران - میدان فردوسی - خیابان انقلاب - خیابان استاد نجات‌الهی - مابین تقاطع

سمیه و طالقانی کوچه بیمه پلاک ۲۶

قیمت: ۷۳۰۰۰ ریال

فصل ۱. معرفی درس پژوهی

- رشد حرفه ای معلمان
رشد حرفه ای معلمان در اسناد آموزش و پرورش
چه ویژگی هایی باعث می شود که یک معلم رشد حرفه ای، تمرین بخش یابی ثمر شود؟
فرهنگ آموزش
شکاف آموزشی و کشف درس پژوهی
درس پژوهی چیست؟
درس پژوهی به طور خلاصه چگونه باعث ایجاد تغییر می شود؟
درس پژوهی و ارتقای شایستگی های حرفه ای معلمان
پیامدها و اثرات درس پژوهی
ترویج درس پژوهی در مدارس ایران
رمزگشایی از جعبه سیاه درس پژوهی
درس پژوهی به شکل ها و در محل های مختلفی انجام می شود

فصل ۲. مقدمات درس پژوهی

- مقدمات لازم برای یک درس پژوهی موفق
معلمان مشتاق
زمان برای همکاری
حمایت مدیر
حمایت های بیرونی
برنامه عمل
تشکیل گروه و تعیین هنجارها، نقش ها و مسئولیت ها
رعایت این موارد باعث پشتیبانی و کمک به استقرار درس پژوهی می شود
کدام مواد درسی برای درس پژوهی مناسب هستند؟
انتخاب یک هدف بلند مدت (تم پژوهش)

فصل ۳. فرآیند درس پژوهی

- چرخه درس پژوهی
تعیین موضوع و اهداف کانونی
طراحی درس
تدریس، مشاهده و جمع آوری داده

۶۳	گزارش گیری و ارزیابی تدریس
۶۷	اصلاح درس
۶۹	تدریس مجدد
۷۰	تکمیل گزارش نهایی درس پژوهی و تبادل نتایج

۷۴	فصل ۴. ارزشیابی از درس پژوهی
۷۵	دلایل اهمیت ارزشیابی درس پژوهی
۷۶	چرخه درس پژوهی از سه منظر مورد ارزیابی قرار می گیرد

۷۸	فصل ۵. مرور برخی برداشت های ناصحیح از درس پژوهی
----	--

۸۳	فصل ۶. پیوست ها
۸۴	پیوست ۱: آماده سازی برای درس پژوهی، چک لیست معلمان پژوهشگر
۸۵	پیوست ۲: آماده سازی برای درس پژوهی، چک لیست مدیران
۸۶	پیوست ۳: برنامه عمل تیم درس پژوهی
۸۷	پیوست ۴: جدول برنامه ریز هر آ. ت. درس پژوهی
۸۸	پیوست ۵: مرامنامه تیم درس پژوهی
۸۹	پیوست ۶: طرح آموزش - یادگیری برای درس تحقیقاتی
۹۰	پیوست ۷: مولفه های مربوط به انگیزش در کلاس درس
۹۱	پیوست ۸: هدف کانونی چگونه به هدف بلندمدت، مرتبه ای می رسد
۹۲	پیوست ۹: فرم طرح درس
۹۳	پیوست ۱۰: نمونه طرح درس تفریقی نوع دوم
۹۹	پیوست ۱۱: الگویی برای مدیریت مناسب تخته سیاه در ارائه یک درس ریاضی
۱۰۰	پیوست ۱۲: یک مدل پیشنهادی برای سازماندهی هر چه بهتر دروس مساله محور
۱۰۴	پیوست ۱۳: الگوی آموزشی ۵E (براساس ساخت گرایی)
۱۰۵	پیوست ۱۴: نقشه ی نشستن و چیدمان صندلی ها در کلاس
۱۰۶	پیوست ۱۵: فرم گزارش گیری تدریس
۱۰۷	پیوست ۱۶: فرم خود ارزیابی برای ارزشیابی درس پژوهی

۱۱۰	واژه نامه
-----	------------------

۱۱۳	منابع
-----	--------------

پیشگفتار:

روند تحولات در دنیا، امروز اصلاحات آموزشی را اجتناب ناپذیر ساخته و آن را به ضرورتی جهانی تبدیل کرده است. از چین تا آمریکا، انگلستان تا کشورهای حوزه خلیج فارس و آسیای میانه، از برزیل تا اقیانوسیه، از آفریقای جنوبی تا آمریکای لاتین، از هند تا چین، همه جاشوق تغییر و آهنگ تحول در آموزش و یادگیری دیده می‌شود. در کشور عزیزمان ایران نیز سال‌هاست که ضرورت تحول در آموزش و پرورش پذیرفته شده و تلاش‌های ارزشمندی هم در عمل انجام شده است. به دلیل آن تولید اسناد تحولی، تدوین برنامه‌های راهبردی، برنامه ریزی عملیاتی و کسب پیشرفت‌ها و موفقیت‌هایی در این خصوص است. به عنوان مثال تغییر در کتاب‌های درسی، تجهیز مدارس به فناوری‌های نوین آموزشی، تغییر ساختار نظام آموزشی و... از جمله تغییراتی است که در سال‌های اخیر انجام شده است. اما این سوال در ذهن اکثر فعالان عرصه تعلیم و تربیت وجود دارد که این تغییرات چه میزان توانسته فرایند آموزش و یادگیری دانش‌آموزان را بهبود بخشد، و به انتظارات و نیازهای دانش‌آموزان، اولیاء و جامعه پاسخ دهد؟ البته این تغییرات به نوبه خود آثار ارزشمندی را بر جای گذاشته و یا در آینده بر جای خواهد گذاشت، اما امروزه در تمام دنیا این باور به طور جدی تقویت شده که معلمان، به عنوان مهمترین عامل در شکل‌گیری تحولات و نهادینه شدن آن در آموزش و پرورش هستند، زیرا معلم توانمند با انتخاب به‌دانش مهارت‌های خود می‌تواند محدودیت امکانات و منابع را به خوبی جبران نموده و شرایط یادگیری مناسبی برای دانش‌آموزان فراهم نماید.

بر این اساس کشورهای که به دنبال تحول در نظام آموزشی هستند، به‌سازي منابع انسانی با تاکید بر معلمان را در اولویت راهبردهای خود قرار داده و هماهنگی با تغییرات بوجود آمده در الگوهای توانمندسازی منابع انسانی از روش‌ها و الگوهای رایج در توسعه حرفه‌ای که بیشتر مبتنی بر روش‌های رسمی بوده به الگوهای نوینی چون خودارتنقایی، باهم و از هم آموزی، یادگیری در عمل، به اشتراک گذاری دانش و تجارب و... گذر کرده‌اند. در این میان، درس پژوهی یا "مطالعه درس" به عنوان الگویی موثر برای ترویج و غنی‌سازی یادگیری و تولید دانش حرفه‌ای در مدرسه، به منظور تحول در فرایند آموزش و یادگیری، نظر بسیاری از اندیشمندان را در جهان به خود جلب کرده است. در ایران نیز تلاش‌های ارزنده‌ای توسط اساتید دانشگاهی به ویژه جناب آقای دکتر سرکار آرائی، پژوهشگران، کارشناسان و معلمان برای توسعه‌ی درس پژوهی انجام شده است.

بر همین اساس معاونت آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش با عنایت به آثار گران سنگ درس پژوهی در به سازی و توانمند سازی معلمان در کشورهای مختلف، هم راستا با راهبرد کلیدی آموزش و پرورش یعنی ارتقاء کیفیت آموزش، توسعه دانش تخصصی و مهارت های حرفه ای منابع انسانی بخصوص معلمان را را در اولویت برنامه های خود قرار داده و درس پژوهی را یکی از مناسبترین برنامه های دستیابی به این مهم می داند.

در مجموعه حاضر تلاش گردیده است مطالب مفید و مورد نیاز معلمان و مدیران برای تشکیل گروه های درس پژوه و انجام درس پژوهی با بیان رسا و مبتنی بر مثال های عینی گرد آوری و تدوین گردد تا علاقه مندان را در اجرای درس پژوهی مرحله به مرحله راهنمایی و یاری نماید. اگر چه به همت اساتید گران قدر منابع مناسبی در خصوص درس پژوهی به چاپ رسیده و در اختیار دوستداران این برنامه قرار گرفته است اما پاسخگوی نیاز همکاران آموزش دوره ابتدایی نیست. لذا تولید این مجموعه ضروری بوده و امید است معریان را در اجرا و نهادینه سازی این تجربه موفق جهانی کمک کند. جا دارد از آقایان صادق صادق پور - مرتضی شکوهی - عباس خسروی - سید حسین موسوی - احمد صمدی - سید محسن میر محمد میگوئی - مهدی سراج و خانم ها سحر کیانی - میترا مهرورز - مریم رزازان - بهاره شهبازی - فریا سرآهنگ - مهناز نصرالله - فرحناز معبودی که در جمع آوری، تدوین و آماده سازی این کتاب زحمت کشیده اند و حاصل مطالعات و تجربیات خود را در قالب این کتاب در اختیار تلاشگران حوزه آموزش به ویژه آموزش ابتدایی قرار داده اند قدردانی نمایم.

محمد دیمه ور

معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش